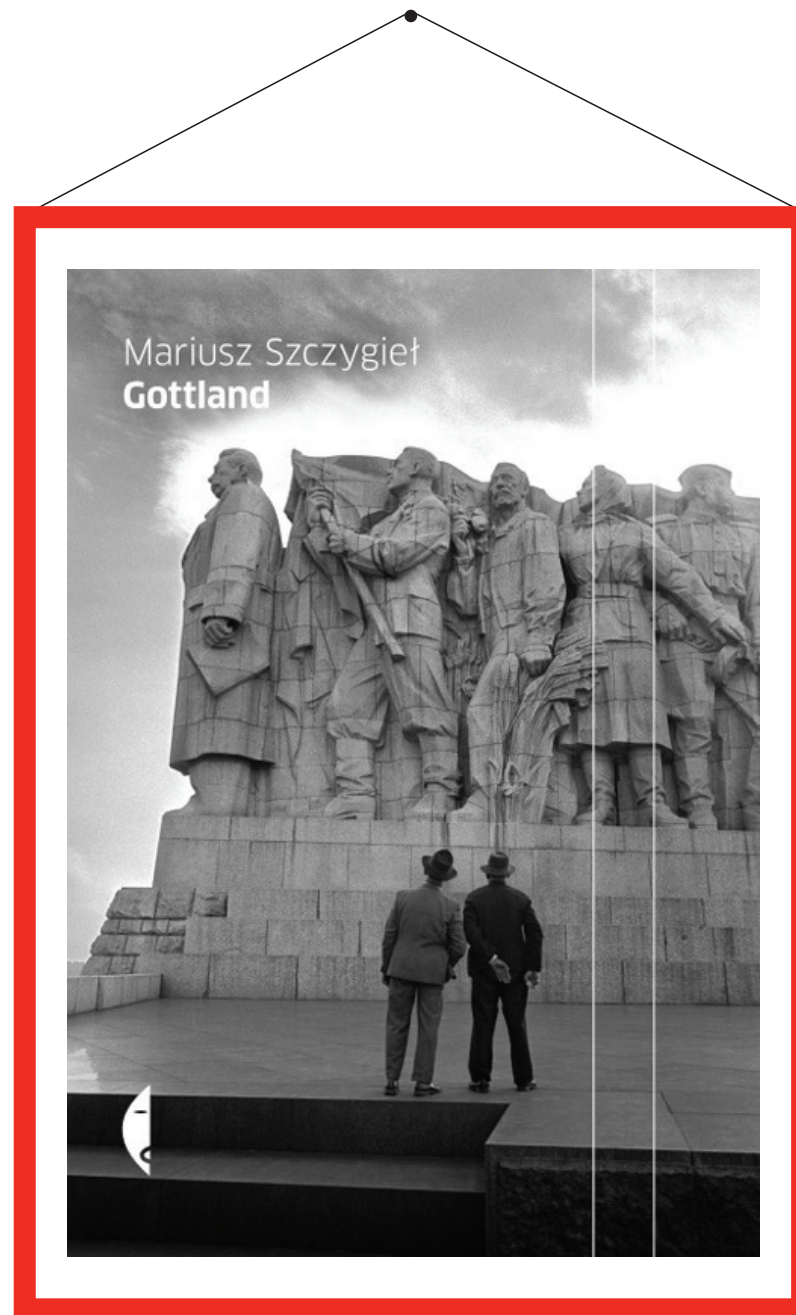

POMNIK

na motywach książki Mariusza Szczygła *Gottland*

Drodzy Nauczyciele i Opiekunowie!

Poniżej znajdziecie zestaw zadań do pracy z młodzieżą gimnazjalną i licealną. Punktem odniesienia ich wszystkich jest spektakl POMNIK, nie są to jednak ćwiczenia wprowadzające; opracowując je, myśleliśmy raczej o widzach, którzy już widzieli przedstawienie, niż tych, którzy dopiero je zobaczą. Prosimy potraktować te propozycje jako zbiór pomysłów, które można wykorzystać podczas danej lekcji, nie zaś jako gotowy i zamknięty scenariusz. Ćwiczenia powstawały z myślą o nauczycielach języka polskiego i historii, choć równie dobrze mogą się przydać prowadzącym inne przedmioty humanistyczne, twórcom warsztatów czy opiekunom kół teatralnych. Można także – do czego zachęcamy – czerpać z przedrukowanych poniżej fragmentów sztuki, problematyzując je wedle własnych pomysłów i potrzeb dydaktycznych.

Życzymy owocnej pracy (i dobrej zabawy)!

1.

TOWARZYSZ II

A Czesi?

Co podarują Stalinowi Czesi?

TOWARZYSZ III

Pomnik Stalina!

TOWARZYSZ II

Węgrzy też chcą stawiać pomnik!

TOWARZYSZ III

My postawimy większy, największy na kuli ziemskiej.

Dowód miłości!

Sto lat!*

Po co właściwie stawiamy dziś pomniki?
W dowód „miłości”, jak w przypadku tytułowego pomnika Stalina? Pamięci? Szacunku? Czy wymienione przez Was cele można zrealizować inaczej?
W jaki sposób? Jakie funkcje pełniły pomniki w różnych epokach historycznych?

2.

TOWARZYSZ III

Apeluję do was, żebyście wypełnili święty przykaz i najgłębsze życzenie, aby w Pradze był zbudowany potężny, spektakularny i monumentalny pomnik Stalina, wyrażający wdzięczność genialnemu następnemu Lenina, który wiedzie społeczność do nowego porządku i któremu wszyscy obywatele zawdzięczają wyzwolenie Czechosłowacji i ocalenie Pragi.

TOWARZYSZ I

Przemowa jest skuteczna.

54 rzeźbiarzy boi się nie oddać projektu.

Poszukajcie przykładów publicznych wystąpień politycznych z różnych epok historycznych i różnych krajów. Przeanalizujcie je w grupie. Jaka miała być funkcja tych wystąpień? Czy da się stwierdzić, czego dotyczą pozornie, a czemu w istocie służą? Zdefiniujcie pojęcia „perswazja” i „manipulacja”. Na czym polega różnica?

*wszystkie cytaty w programie pochodzą ze sztuki Elżbiety Chowaniec Pomnik, powstałej na podstawie reportażu Mariusza Szczygła Dowód miłości na zamówienie Wrocławskiego Teatru Lalek

3.

TOWARZYSZ I

Węgrzy wysyłają rzeźbę wdzięczności.

Uśmiechnięty robotnik z odsłoniętą klatką piersiową, a przy nim wiejska żona i dwójka małych dzieci z wieńcami w ręce – idealna rodzina komunistyczna.

Jak Waszym zdaniem wygląda współczesna idealna rodzina? Spróbujcie ją opisać. Co się zmieniło w tym obrazie od lat 50.? Co/kto znalazłby się na pomniku dzisiejszej modelowej rodziny?

4.

Stoję, mówię do Was. Wy siedzicie, słuchacie.

Tutaj siedzi łysy pan. A tam pani z włosami na nogach. Taka normalna rzeczywistość. Nikt nie jest doskonały.

Ale wy już powoli chcecie czegoś więcej. Skupiacie uwagę, szukacie szczegółów, budujecie skojarzenia.

Rzeczywistość przestaje istnieć. Otwierają się RAMY rzeczywistości.

I wyłania jej obraz...

Ramy konwencji. Ramy epoki.

Ramy rzeczywistości. Ramy normalności.

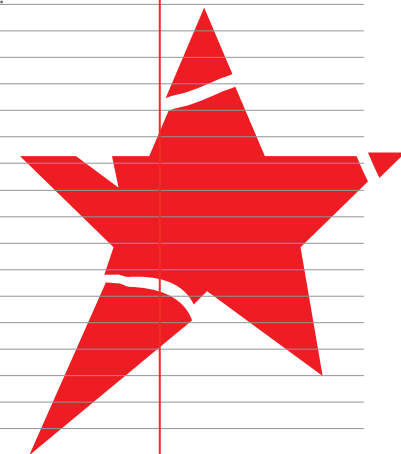
Każdy ma taką ramę, jaką jest w stanie utrzymać.

Tylko kto te ramy ustala?

I w których one są rękach?

W naszych?

Do tego zadania potrzebna będzie Wam pusta rama obrazu. Niech jedna osoba – albo wszyscy po kolei – przykłada ją do różnych, wybranych przez siebie miejsc, kadrując świat wokół Was. Spróbujcie spojrzeć na to, co znajduje się we wnętrzu ramy, jakby to był obraz. Podczas gdy jedna osoba „kadruje”, reszta grupy próbuje opisać, co widzi na poszczególnych obrazach.

5.

*Tyś nasza wielka gwiazda na niebie
Czcimy ciebie kochamy ciebie
Nie siebie, ale ciebie
W komunistycznym niebie
Naród czeka na ciebie!
Tyś nasze słońce na planie nieba
Umierać nie trzeba
Odchodzić nie trzeba
Bądź z nami tu
Uciekaj z nieba
Naród nalega*

Panegiryk to dzieło, które zostało stworzone na cześć kogoś lub czegoś. Napiszcie własny tekst panegiryczny dla osoby (publicznej, prywatnej), którą szczególnie cenicie.

A teraz spróbujcie zrobić to samo, wykorzystując poetykę persyflażu – czyli pisząc utwór, który pod pozorami uprzejmości czy uniżoności ukrywa krytykę lub drwinę. Z persyflażu często korzystali artyści, tworzący w warunkach ograniczonej wolności słowa. Czy łatwo dostrzec różnicę między tymi dwoma utworami?

6.

TOWARZYSZ III

Lato 62

Przy pomniku Stalina znowu stawia się rusztowanie

Przy rusztowaniu stawia się płot

Na płocie napis: wstęp wzbroniony

Głowę rozbiera dwóch kamieniarzy – ojciec i syn.

Ręcznie.

Kamyk po kamyczku.

Spokojnie.

Bez nerwów.

Stalin traci głowę z godnością.

Co oznacza zwrot „tracić głowę”? Czy zdarza

Wam się tracić głowę? W jakich sytuacjach?

Kiedy tracą głowę inni? Co robić, żeby nie tracić głowy?

A może czasami warto ją stracić? Kiedy?*

*To zagadnienie można wykorzystać na wiele sposobów: jako motyw wiodący dyskusji, temat pracy plastycznej, punkt wyjścia do stworzenia etiudy teatralnej.

7.

TOWARZYSZ II

Wrzesień 96

Na Letnie, gdzie stała rzeźba Stalina, staje rzeźba Michaela Jacksona

W ramach promocji praskiego koncertu piosenkarza

Przy budowie sceny na każdym jego koncercie pracuje

160 budowniczych

200 techników

250 ochroniarzy

Waga wszystkich materiałów do budowy to 120 ton

Które są przewożone 43 ciężarówkami

Rzeźba stoi 5 dni

A potem show must go on.

Na dużym arkuszu papieru (lub dwóch) napiszcie dwa słowa: IDOL oraz AUTORYTET. Wypiszcie cechy, jakie Waszym zdaniem posiadają te osoby. Porozmawiajcie w parach lub w kręgu: Kto jest Waszym idolem? Kto jest Waszym autorytetem? Dlaczego?

8.

TOWARZYSZ III

Maj 1991

Rzeźbiarz Vratislav Karel Novak stawia na Letnie wielki metronom.

O 5 metrów niższy niż Stalin

Ma czerwoną wskazówkę.

I chodzi z prawej do lewej.

Pyk, pyk.

Pyk, pyk.

Ma symbolizować czas.

Upływ czasu.

Ale czasem staje.

TOWARZYSZ I

Bo nie ma sponsora, który zapłaci za prąd.

Wróćmy raz jeszcze do współczesnych pomników. Wymieńcie trzy, które szczególnie Was dotyczą: poruszają, zachwycają, irytują*.

Dlaczego?
Co znalazłoby się na Waszych własnych pomnikach?

*Jeśli to możliwe, warto to zadanie zaplanować z wyprzedzeniem, prosząc uczestników zajęć o przyniesienie zdjęć wybranych przez siebie pomników.